

***ITHBAT* HAFAZAN AL-QURAN: SATU KAJIAN TINJAUAN KALANGAN LEPASAN HUFFAZ**

Zainora Daud

Pensyarah Kanan, Fakulti Pengajian Quran dan Sunnah,
Universiti Sains Islam Malaysia (USIM),
71800 Bandar Baru Nilai, Negeri Sembilan

Norazman Alias

Pensyarah Kanan, Fakulti Pengajian Quran dan Sunnah,
Universiti Sains Islam Malaysia (USIM),
71800 Bandar Baru Nilai, Negeri Sembilan

Noorhafizah Mohd Haridi

Fakulti Pengajian dan Peradaban Islam,
Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor (KUIS),
43000, Bandar Seri Putra, Selangor

Corresponding Author's Email: zainora@usim.edu.my

Article history:

Received : 3 March 2022

Accepted : 17 October 2022

Published : 27 December 2022

ABSTRAK

Istilah hafazan sangat sinonim dengan para penghafaz yang sentiasa melazimi diri mereka dengan kalam Allah secara *talaqqi, tahfiz, tafahum, tadabbur* dan sebagainya. Namun kekuatan hafazan dan ingatan terhadap 30 juzuk al-Quran sering menjadi topik perbincangan utama dalam kalangan mereka. Isu pengekaln hafazan juga dikaitkan dengan masalah sikap, pengurusan masa serta kesilapan dalam strategi pengulangan. Lantaran itu, kajian ini bertujuan untuk mengkaji sejauhmana tahap pengukuhan (*ithbat*) hafazan para huffaz. Reka bentuk kajian tinjauan digunakan dalam kajian ini dengan pengumpulan data menerusi instrumen soal selidik, ujian syafawi serta ujian tahriri dan kaedah analisis deskriptif yang digunakan ialah kekerapan dan peratusan. Teknik persampelan bertujuan dipilih oleh pengkaji merangkumi 116 lepasan huffaz yang terlibat dengan kemasukan program pengajian qiraat di USIM daripada pelbagai institusi. Hasil kajian mendapati bahawa tahap pengukuhan hafazan para pelajar masih perlu kepada penambahbaikan dalam aspek pengulangan ayat-ayat hafazan secara istiqamah. Kesimpulannya, para huffaz perlu menanamkan rasa kebertanggungjawaban sebagai *hamalah* al-Quran dan sentiasa mujahadah dalam mengukuhkan serta mengekalkan ayat-ayat hafazan al-Quran.

Kata kunci: hafazan, *ithbat*, huffaz, al-Quran, USIM

ITHBAT HAFAZAN AL-QURAN: A SURVEY STUDY AMONG HUFFAZ GRADUATES

ABSTRACT

The term hafazan is synonymous with memorizers who always familiarize themselves with Allah's word in the form of talaqqi, tahfiz, tafahum, tadabbur and so on. However, the power of memorization and memory of the 30 constituents of the Qur'an is often the main topic of debate among them. Memory retention issues are also linked to attitude problems, time management and errors in repetition strategies. Therefore, this study aims to examine the extent of strengthening (ithbat) the memorization of the huffaz. Survey research design is used in this study with data collection through questionnaire instruments, syafawi test and tahriri test and the descriptive analysis method used is frequency and percentage. The purposive sampling technique chosen by the researcher included 116 huffaz graduates who were involved in the admission to the qiraat study program at USIM from various institutions. The results of the study found that the level of strengthening the memorization of the students still needs improvement in the aspect of repeating the memorizing verses consistently. In conclusion, the huffaz need to instill a sense of responsibility as hamalah al-Quran and always strive to strengthen and maintain the memorizing verses of the Quran.

Keywords: memorization, ithbat, huffaz, al-Quran, USIM

PENDAHULUAN

Al-Quran ialah kalam Allah yang diturunkan kepada Nabi Muhammad SAW melalui malaikat Jibril secara berperingkat-peringkat selama 23 tahun. Kitab suci al-Quran bukan sahaja menjadi tatapan pancaendera mata sahaja tetapi menjadi santapan rohani, malah sebagai asas panduan yang membimbing manusia dalam kegelapan jahiliyyah ke pintu hidayahNya. Sirah Rasullullah SAW, merakamkan bentuk pengajaran dan pembelajaran yang diaplikasi semasa penyampaian wahyu secara *talaqqi* dan *musyafahah*.

Rasulullah SAW sebagai *Sayyidul Huffaz* sangat komited menghafaz al-Quran sehingga Allah SWT menegur baginda SAW supaya tidak tergesa-gesa seraya menggerakkan kedua bibirnya sehingga mendahului malaikat Jibril ketika proses penyampaian wahyu kerana takut terlupa ayat-ayat al-Quran. Bahkan Allah memberi jaminan tiga perkara kepada Baginda SAW untuk memelihara al-Quran selama-lamanya iaitu mengumpulkan al-Quran dalam dadanya, membacanya dan menafsirkan iaitu menjelaskan halal, haram, janji, ancaman dan kemusykilan-kemusykilan dalam al-Quran (al-Zuhaili, 2003).

Sebagaimana dalam firman Allah SWT, surah al-Qiyamah ayat 16-19 (75):

لَا تُحْرِكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ (١٦) إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ , وَقُرْآنَهُ (١٧)
فَإِذَا قَرَأْتَهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ (١٨) ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ , (١٩)

Maksudnya: *Janganlah engkau (wahai Muhammad) Kerana hendakkan cepat menghafaz Quran yang diturunkan kepadamu menggerakkan lidahmu membacanya (sebelum selesai dibacakan kepadamu). Sesungguhnya Kamilah yang berkuasa mengumpulkan Al-Quran itu (dalam dadamu) dan menetapkan bacaannya (pada lidahmu); Oleh itu, apabila Kami telah menyempurnakan bacaannya (kepadamu, dengan perantaraan Jibril), maka bacalah menurut bacaannya itu; Kemudian, sesungguhnya kepada Kamilah terserah urusan menjelaskan kandungannya (yang memerlukan penjelasan).*

Rasulullah memelihara al-Quran dengan menggunakan metodologi hafazan, baginda sentiasa bertadarus al-Quran setiap bulan ramadhan sebanyak sekali setahun kecuali pada tahun terakhir kewafatan baginda sebanyak dua kali setahun. Para sahabat bertalaqqi al-Quran daripada Rasulullah SAW dengan cara hafazan bukan berdasarkan dokumentasi tertulis sama ada berbentuk suhuf atau mushaf (Ibn al-Jazari, 2002). Ini jelas menunjukkan bahawa sikap dan keperibadian yang tinggi Rasulullah SAW sangat prihatin dan sentiasa berusaha melazimi bacaan dan hafazan al-Quran, walaupun Allah SWT telah memberi jaminan pemeliharaan dan pengekalan al-Quran selama-lamanya kepada Baginda SAW.

HAFAZAN AL-QURAN

Perkataan hafalan dan hafazan berasal terbit daripada kata hafal dan hafaz. Hafal bermaksud sudah masuk betul dalam ingatan (tentang pelajaran) tanpa perlu melihat buku atau catatan dan hafalan ialah hasil daripada perbuatan menghafal. Hafaz termasuk terpelihara dan kekal dalam ingatan khususnya tentang bacaan ayat al-Quran dan hafazan merupakan hasil daripada perbuatan menghafaz (Dewan Bahasa dan Pustaka, 2017). Hafaz bermaksud menjaga, menghafaz al-Quran (al-Maany, 2021) iaitu perbuatan mengekalkannya dalam ingatan daripada hilang (al-Maany, 2021) Gelaran “hafiz” iaitu orang yang menghafaz al-Quran (Maajim, 2021, al-Maany, 2021). Malahan al-Hafiz juga merupakan gelaran orang yang menghafaz hadis-hadis yang banyak atau orang yang mengetahui setiap tabaqat dan ilmu hadis riwayat serta dirayah dengan baik (al-Maany, 2021). Al-Hafiz juga merupakan gelaran bagi dalam bidang periwayatan hadith selain al-Musnid, al-Muhaddith, al-Mufid dan sebagainya (Mohd Khafidz, 2011, Abu Ghuddah, 1991).

Hukum menghafaz al-Quran adalah fardhu kifayah dan sunat ‘ain, yakni sunat ke atas setiap Muslim. Hukum melupakan hafazan al-Qur’an disebabkan oleh kemalasan, kecuaiian dan kerana terlampau disibukkan oleh hal-hal

keduniaan, maka dia telah berdosa, berdasarkan mafhum umum akan larangan melupakan pesan-pesan al-Qur'an, hadith-hadith ancaman daripada melupakan al-Qur'an, hadith-hadith berbentuk galakan supaya menghafalnya dan juga pandangan para ulama. Adapun jika telah berusaha memeliharanya tapi terlupa kerana lemahnya ingatan yang merupakan antara sifat manusiawi, maka dia tidaklah berdosa (Pejabat Mufti Wilayah Persekutuan, 2018). Sebagaimana hadis Nabi SAW, daripada Abdullah R.A:

بِسْمَا لِأَحَدِهِمْ يَقُولُ نَسِيْتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ بَلْ هُوَ نُسِيْتُ اسْتَذْكِرُوا
الْقُرْآنَ فَلَهُوَ أَشَدُّ تَفْصِيًّا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنَ النَّعَمِ بِعُقْلِهَا

Maksudnya: *Celakalah bagi sesiapa yang berkata “aku lupa ayat al-Quran sekian-sekian”, bahkan hendaklah dia berkata “aku telah dilupakan darinya”. Sentiasalah membaca dan mengingati al-Quran, kerana ia lebih mudah terlepas daripada dada dan ingatan manusia daripada unta terlepas daripada talinya (Sahih Bukhari, no.hadith 5032, kitab Fadha'il al-Quran, Bab Istizkar al-Quran wa ta'ahuduhu).*

Ini jelas menunjukkan tuntutan sebagai seorang muslim hendaklah menghafaz al-Quran serta memahami makna dan lafaz ayat al-Quran kerana al-Quran merupakan sumber hidayah. Bahkan amanah dan tanggungjawab sebagai seorang penghafaz hendaklah sentiasa mendampingi dan melazimi ayat-ayat al-Quran dengan membacanya serta mengulanginya sehingga terpahat kemas dalam ingatan dan sanubari. Bahkan teknik dan kaedah pengulangan yang sistematik, in sya Allah dengan izin Allah SWT, akan membantu dalam pengekalannya ayat-ayat al-Quran. Ini kerana Hazaruddin, 1998 bahawa teknik pengulangan ayat-ayat yang telah dihafaz merupakan perkara terpenting untuk memelihara dan mengekalkan hafazan daripada terlupa.

LATAR BELAKANG PENDIDIKAN AL-QURAN DAN PERKEMBANGANNYA DI MALAYSIA

Sejak kedatangan Islam ke Tanah Melayu, pendidikan al-Quran di Malaysia telah bermula (Mohd Yusuf Ahmad, 2000). Pada peringkat awal, rumah dijadikan sebagai tempat belajar dan mengajar Al-Quran dan secara tidak langsung telah menjadikan 'sekolah Islam' yang pertama (Hasan Langgulong, 1986). Pendidikan tidak formal ini menjadikan ibu bapa sebagai guru kepada anak-anak mereka. Pelajaran yang di ajar ialah mengenal ayat-ayat al-Quran dan perkara-perkara asas dalam Islam sahaja. Bagi ibu bapa yang tidak mahir, mereka akan menghantar anak-anak ke rumah guru-guru berdekatan dengan rumah mereka (Zawiah, 2008). Pelaksanaan pelajaran pendidikan Islam di Malaysia telah bermula sejak Islam mula bertapak di Melaka sekitar abad ke 14 lagi (Mohd Roslan, 2011, Abd Halim, 1989) melalui guru al-Quran serta

golongan berketurunan Sayyid, malahan faktor penghijrahan golongan ulama dan pendakwah dari Timur Tengah ke Tanah Melayu juga menyumbang perkembangan dalam pendidikan Islam di Alam Melayu (Mohd Hairudin & Kamarul Azmi, 2012).

Darul Quran merupakan institusi pendidikan tinggi tahfiz pengajian tertua yang merintis bidang pengajian tahfiz di Malaysia secara sistematik sejak 1 Mac 1966 seiring dengan fungsi penubuhan DQ, antaranya menjalankan program pengajian tahfiz di peringkat sijil dan diploma, merancang dan melaksanakan program pengajian tahfiz al-Quran secara bersistem serta berkualiti dari segi akademik. Manakala antara objektif umumnya mengeluarkan Huffaz, Qurra' dan Du'ah yang mahir lagi berketrampilan selaras dengan keperluan ummah dan negara (Darul Quran, 2012). Seterusnya institusi pengajian tahfiz semakin berkembang sehingga lahir kerjasama erat antara ma'ahad-ma'ahad tahfiz al-Quran dan sebanyak 14 buah MTQN telah menandatangani Memorandum Persefahaman (MoU) dengan Darul Quran, Jakim dan seramai 1,707 orang graduan MTQN telah dianugerahkan Diploma Tahfiz al-Quran (Nordin Ahmad, 2015).

Malahan pusat-pusat pengajian tahfiz swasta serta persendirian turut merencanakan perkembangan tahfiz di Malaysia. Institusi tahfiz swasta yang pertama ditubuhkan di Malaysia ialah Maahad Tahfiz wal Qiraat di Jeram Selangor pada tahun 1981M. Ia diikuti oleh Madrasatul Quran Kubang Bujuk Terengganu pada tahun 1982M (Abd Hafiz et. al, 2005). Bahkan pertumbuhan bidang tahfiz ini juga tersebar luas terhadap setiap peringkat pengajian sekolah menengah seperti Tahfiz Model Ulul Albab (TMUA) yang ditawarkan di sekolah menengah bantuan penuh kerajaan iaitu Sekolah Menengah Berasrama Penuh (SBP), Sekolah Menengah Kebangsaan Agama (SMKA), Maktab Rendah Sains Mara (MRSM) dan Sekolah IMTIYAZ Terangganu serta Kurikulum Bersepadu Tahfiz (KBT) yang bertumpu kepada Sekolah Menengah Agama Bantuan Kerajaan (SABK) (Solahuddin Ismail, 2018).

Pada 16 April 1983 Sijil Pengajian Tahfiz Al-Quran Wal Qiraat telah diiktiraf oleh Jabatan Perkhidmatan Awam sebagai bertaraf diploma yang setaraf dengan diploma institusi-institusi pengajian tinggi yang lain. Diploma ini melayakkan pemegang diploma tersebut menjawat jawatan dalam Perkhidmatan Awam. Diploma ini juga diiktiraf oleh universiti-universiti tempatan seperti dan luar negara seperti Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya, Fakulti Pengajian Islam Universiti Kebangsaan Malaysia, Universiti Islam Antarabangsa Malaysia, Universiti Sains Islam Malaysia, Fakulti Pendidikan Universiti Kebangsaan Malaysia, Universiti Islam Negeri Sultan Syariff Kasim Riau, Indonesia dan Universiti Al-Azhar, Mesir (Nordin Ahmad, 2015).

METODOLOGI

Metodologi kajian berbentuk kajian kuantitatif dengan reka bentuk kajian tinjauan. Pengkaji menggunakan tiga bentuk instrumen iaitu set soal selidik dibina berdasarkan kajian-kajian lepas bagi mengetahui latarbelakang serta minat para responden. Manakala instrumen ujian syafawi serta ujian tahriri pula adalah

untuk mengkaji sejauhmana tahap pengukuhan (*ithbat*) hafazan kalangan responden. Ini disokong dengan pernyataan bahawa dalam konteks tahfiz al-Quran terdapat dua cara penilaian iaitu ujian syafawi dan ujian tahriri (Ahmad Zulfikar Shah & Mohd Nasir, 2016). Sampel kajian ini terdiri daripada lepasan huffaz yang terdiri dari pelbagai institusi iaitu Darul Quran termasuk Ma'ahad Tahfiz al-Quran Negeri, Ma'ahad Tahfiz Swasta serta sekolah-sekolah yang menawarkan program pengajian tahfiz al-Quran. Pengkaji memilih semua pelajar yang terlibat dengan ketiga-tiga instrumen iaitu sebanyak 116 set soal selidik telah diedarkan secara *Google Form* kepada semua responden. Manakala ujian syafawi dilakukan secara dalam talian menerusi 14 orang penilai. Set soalan ujian syafawi dan ujian tahriri telah disusun dan dibina atas persetujuan dan perbincangan bersama 14 orang panel penilai yang merupakan pakar bidang.

Skor ujian syafawi dan tahriri dikelaskan mengikut skala yang digunakan dalam peperiksaan di Bahagian Peperiksaan Akademik, USIM. Skor ujian syafawi melibatkan sebelas peringkat yang telah diringkaskan kepada lima tahap bacaan sahaja iaitu tahap pencapaian cemerlang (melibatkan gred A antara julat markah 100-75), tahap pencapaian baik (melibatkan gred B antara julat markah 74-60), tahap pencapaian sederhana (melibatkan gred C antara julat markah 59-45), tahap pencapaian lemah (melibatkan gred D antara julat markah 44-40) dan tahap pencapaian sangat lemah (melibatkan gred F antara julat markah 39-0). Penggredan markah ujian syafawi berdasarkan skala likert lima mata dan interpretasi dalam ujian Uma Sekaran (2003). Manakala skor ujian tahriri berdasarkan lima pilihan jawapan mengikut aras soalan mudah, pertengahan dan sukar dan semua jawapan direkodkan dalam *Google Form*. Data yang dikumpulkan daripada 116 orang sampel diproses tiga kali untuk menentukan kebolehpercayaan dan kesahan instrumen yang digunakan. Seterusnya data dibersihkan serta menyingkirkan sebarang *outliers* yang mengganggu.

DAPATAN KAJIAN

Hasil dapatan kajian merangkumi dua bahagian iaitu bahagian A berkaitan latarbelakang dan minat responden dan bahagian B berkaitan tahap pengukuhan ingatan dalam hafazan 30 Juzuk menerusi dua instrumen.

Dapatan kajian bahagian A merangkumi latar belakang pelajar meliputi maklumat jantina, lepasan, kelayakan sijil syahadah 30 juzuk, minat dan pengetahuan asas bacaan al-Quran yang diamalkan. Kesemua dapatan ini boleh dilihat dalam jadual 1 di bawah

Jadual 1: Bahagian A Latar Belakang Pelajar

	Item	Kekerapan	Peratusan
Jantina	Lelaki	64	55.2%
	Perempuan	52	44.8%
Lepasan	DQ	61	52.6%
	MTS	13	11.2%

	STAM	32	27.6%
	STPM-TAHFIZ	10	8.6%
Syahadah Tahfiz	DQ	61	52.6%
	MTS	28	24.2%
	MRSM./IMTIYAZ/SBP	4	3.4%
	SMAK	21	18.1%
	SMS	2	1.7%
Minat dalam bidang	Kurang Minat	1	0.9%
Tahfiz al-Quran dan al-Qiraat	Berminat	13	11.1%
	Sangat Berminat	102	88.0
Imam Hafsh 'an Syukbah merupakan imam bacaan qiraat kita?	Ya	52	44.9%
	Tidak	64	55.1%
Apakah <i>tariq</i> bacaan imam Hafsh	Ubayd bin Shabah	44	38.0%
	Selain itu	72	62.0%
Saya berasa ketika mempelajari subjek-subjek berbentuk teori dan amali.	Gembira	21	18.1%
	Sangat Gembira	95	81.9%
Saya melihat bidang Tahfiz al-Quran dan al-Qiraat mempunyai prospek kerjaya yang luas	Kurang Bersetuju	2	1.7%
	Bersetuju	23	19.9%
	Sangat Bersetuju	91	78.4%

Dapatan kajian dalam jadual 1 di atas menunjukkan bilangan pelajar lelaki 64 orang (55.2%) melebihi bilangan pelajar perempuan 52 orang (44.8%). Dari aspek lepasan pengajian iaitu 61 orang responden (52.6%) merupakan lepasan Darul Quran, JAKIM, manakala lepasan m'ahad tahfiz swasta iaitu 13 orang (11.2%), lepasan STAM iaitu 32 orang (27.6%) serta 10 orang daripada lepasan STPM.

Manakala dari aspek kelayakan syahadah tahfiz mencatatkan 61 (52.6%) orang memiliki syahadah tahfiz daripada Darul Quran, JAKIM, diikuti 28 (24.2%) orang memiliki syahadah dari Ma'ahad Tahfiz Swasta, 4 orang daripada MRSM./IMTIYAZ/SBP, 21 orang (18.1%) daripada Sekolah Menengah Agama serta 2 orang (1.7%) daripada Sekolah Menengah Agama Swasta.

Aspek minat dalam bidang Tahfiz al-Quran dan al-Qiraat juga dilihat mencatatkan responden yang sangat berminat seramai 102 (88%), diikuti yang berminat 13 orang (11.1%) dan kurang minat seramai seorang (0.9%). Manakala pengetahuan berkaitan imam bacaan qiraat iaitu imam Hafsh 'an Syukbah menunjukkan jawapan betul seramai 64 orang (55.1%) dan jawapan salah seramai 52 orang (44.9%) dan item *tariq* bacaan imam Hafsh mencatatkan jawapan betul iaitu Ubayd bin Shabah seramai 44 orang (38.0%) dan jawapan salah selain itu seramai 72 orang (62.0%).

Manakala aspek perasaan ketika mempelajari subjek-subjek berbentuk teori dan amali menunjukkan 95 orang (81.9%) berasa sangat gembira dan 21 orang (18.1%) berasa gembira. Bahkan item tentang bidang Tahfiz al-Quran dan al-Qiraat mempunyai prospek kerjaya yang luas menunjukkan 91 (78.4%) orang responden sangat bersetuju, diikuti 23 orang (19.9%) yang bersetuju dan 2 orang (1.7%) tidak bersetuju.

Jadual 2: Taburan Peratusan, Kekerapan, Min dan Sisihan Piawaian Ithbat Hafazan 30 Juzuk

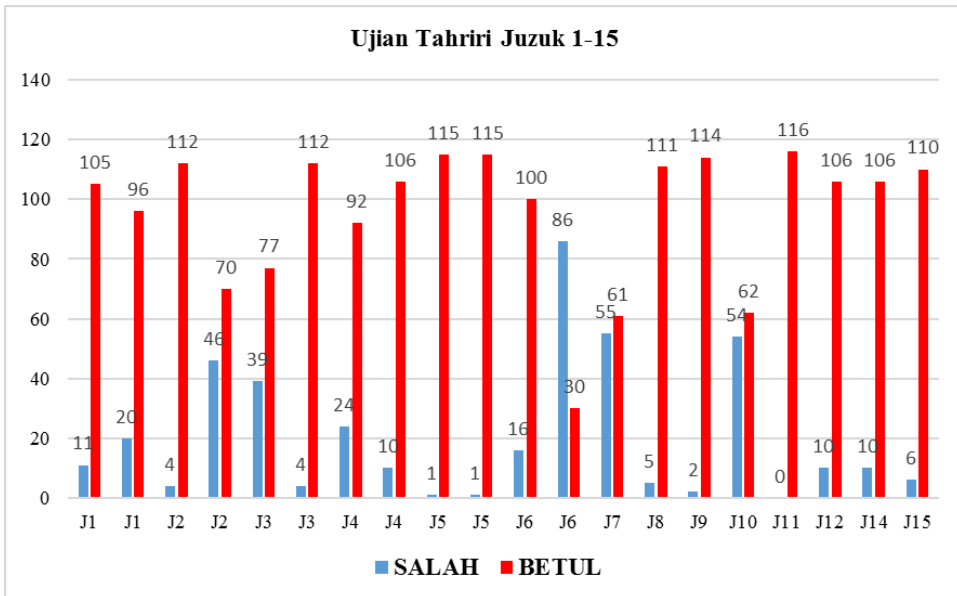
Ithbat Hafazan	C	B	S	L	SL	Min	S.P	Interpretasi
Ujian Tahriri Juzuk 1-15	100	13	2	0	1	4.81	0.53	Tinggi
Ujian Syafawi Juzuk 16-30	39	18	18	3	38	3.14	1.68	Sederhana Tinggi
Jumlah Keseluruhan						3.97		Sederhana Tinggi

Min, sisihan piawai, kekerapan, peratusan dan interpretasi min bagi pencapaian ujian syafawi dan ujian tahriri ditunjukkan dalam jadual 2. Min keseluruhan item penilaian dari persepsi pelajar ialah 3.97 dan berada pada tahap sederhana tinggi. Dapatan kajian tahap pengukuhan ithbat hafazan 30 juzuk lepasan huffaz menunjukkan tahap pencapaian ujian syafawi iaitu (min=3.14) lebih rendah dengan mencatatkan sangat lemah sebanyak 38 orang (32.8%), diikuti lemah 3 orang (2.6%) dan sederhana 18 orang (15.5%) berbanding ujian tahriri iaitu (min=4.81) mencatatkan sangat lemah seorang (0.9%) dan sederhana dua orang (1.7%).

Dapatan kajian jadual 3 di bawah menunjukkan bahawa kekerapan pengukuhan ithbat hafazan ujian tahriri bagi kategori juzuk 1-15 dalam kalangan lepasan huffaz berada di tahap yang memuaskan. Bagi kategori soalan juzuk 1 hanya terdapat 11 (9.48%) dan 20 (17.2%) orang sahaja yang menjawab salah berbanding 105 (90.5%) dan 96 (82.7%) orang yang menjawab betul. Bagi kategori juzuk 2, hanya seramai 4 (3.44%) orang yang menjawab salah berbanding 46 (39.6%) orang yang menjawab salah bagi soalan kedua dengan 112 (96.5%) responden yang menjawab betul dan 70 (60.3%) orang bagi soalan kedua. Manakala kategori juzuk 3, terdapat 39 (33.6%) orang berbanding 4 (3.44%) orang yang menjawab salah bagi soalan 1 dan 2 dengan jumlah yang menjawab betul seramai 77 (66.3%) orang dan 112 (96.5%) orang. Kategori juzuk 4, seramai 24 (20.6%) dan 10 (8.6%) orang yang menjawab salah berbanding 92 (79.3%) dan 106 (91.3%) orang yang menjawab betul. Bahkan hanya seorang (0.86%) sahaja yang menjawab salah bagi kedua-dua soalan kategori juzuk 5 berbanding 115 (99.1%) orang yang menjawab betul. Bagi

kategori juzuk 6 pula, seramai 16 (13.7%) dan 86 (74.1%) orang yang menjawab salah berbanding yang menjawab betul seramai 100 (86.2%) dan 30 (25.8%) orang. Seramai 55 (47.4%) orang yang menjawab salah bagi kategori juzuk 7 berbanding 61 (52.5%) orang yang menjawab betul. Bagi kategori juzuk 8 pula, hanya 5 (4.31%) orang yang menjawab salah berbanding 111 (95.6%) orang yang menjawab betul dan hanya 2 (1.72%) orang sahaja yang menjawab salah bagi kategori juzuk 9 berbanding 114 (98.2%) orang yang betul. Manakala bagi kategori juzuk 10, seramai 54 (46.5%) orang yang menjawab salah berbanding 62 (53.4%) orang yang menjawab betul. Kesemua (100%) responden menjawab betul bagi kategori juzuk 11. Bahkan hanya seramai 10 (8.62%) orang yang menjawab salah bagi kategori juzuk 12 dan juzuk 14 berbanding 106 (91.3%) orang yang menjawab betul dan bagi kategori juzuk 15, hanya 6 (5.17%) orang yang menjawab salah berbanding 110 (94.8%) orang yang menjawab betul.

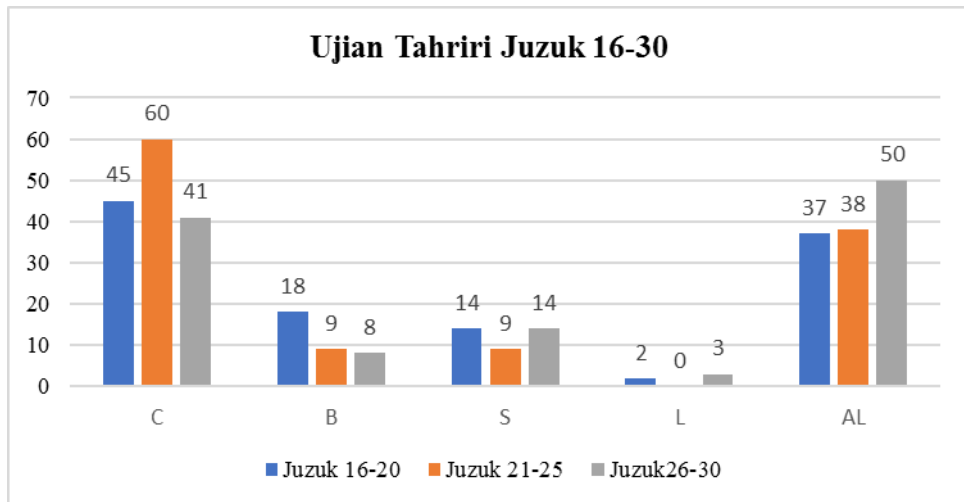
Jadual 3: Taburan Kekerapan Ithbat Hafazan dari aspek Ujian Tahriri Juzuk 1-15

Dapatan kajian dalam jadual 4 di bawah menunjukkan bahawa kekerapan pengukuhan ithbat hafazan ujian syafawi bagi kategori juzuk 16-30 dalam kalangan lepasan huffaz berada di tahap sederhana tinggi. Bagi kategori juzuk 16 hingga juzuk 20 mencatatkan 45 (38.7%) orang mendapat cemerlang, diikuti 18 (15.5%) orang mendapat baik, 14 (12.0%) orang mendapat sederhana, 2 (1.72%) orang lemah dan 37 (31.8%) orang amat lemah. Manakala bagi kategori juzuk 21 hingga juzuk 25 mencatatkan 60 (51.7%) orang mendapat cemerlang, 9 (7.75%) orang mendapat baik dan 9 (7.75%) orang mendapat sederhana, tiada yang mendapat lemah tetapi 38 (32.7%) orang mendapat amat lemah. Manakala bagi kategori juzuk 26 hingga juzuk 30 pula, seramai 41 (35.3%) orang mendapat

cemerlang, 8 (6.89%) orang mendapat baik serta 14 (12.0%) orang mendapat sederhana diikuti dengan 3 (2.58%) orang lemah dan 50 (43.1%) orang mendapat amat lemah.

Jadual 4: Taburan Kekerapan Ithbat Hafazan dari aspek Ujian Syafawi Juzuk 16-30

PERBINCANGAN

Dapatan kajian berkaitan latarbelakang pelajar menunjukkan pelajar lelaki lebih ramai daripada pelajar perempuan. Manakala aspek lepasan penghafaz al-Quran menunjukkan sebahagian besar responden lepasan Darul Quran dan sebahagian merupakan alumni ma'ahad tahfiz swasta dan sekolah-sekolah menengah. Ini kelas menunjukkan darul Quran sebagai satu institusi tertua yang melahirkan ramai para huffaz.

Kesemua responden memiliki sijil syahadah tahfiz 30 juzuk dan ini selaras dengan syarat-syarat kemasukan bagi program pengajian qiraat di usim (USIM, 2020). Para responden memiliki minat yang tinggi dalam pengajian tahfiz al-Quran dan al-Qiraat. Ini juga disokong dengan hampir majoriti mereka suka dengan bentuk pengajian secara teori dan amali serta faham dan yakin dengan prospek kerjaya dalam bidang tahfiz. Menurut Suppiah et. al (2008), minat ialah kecenderungan individu yang tinggi terhadap sesuatu aktiviti atau bijak. Apabila motivasi intrinsik wujud kerana keinginan yang mendalam untuk menyiapkannya dengan jaya sama ada ia mempunyai ganjaran atau nilai secara ekstrinsik. Manakala aspek pengetahuan asas imam bacaan al-Quran yang diamalkan di Malaysia, hanya sebahagian besar yang menjawab dengan tepat, ini disebabkan sebahagian responden bukan berlatarbelakang bidang pengajian qiraat, namun berkaitan tariq juga merupakan soalan yang agak sukar bagi para responden menyebabkan hampir 40% sahaja mampu menjawab dengan tepat.

Manakala aspek pencapaian ujian syafawi dan ujian tahriri menunjukkan di tahap sederhana tinggi iaitu perlu kepada penambahbaikan berterusan. Walaupun ujian tahriri menunjukkan keputusan yang tinggi iaitu amat baik dan perlu terus dikekalkan namun terdapat juzuk-juzuk seperti juzuk 2, juzuk 3, juzuk 7 yang merangkumi soalan aras mudah kerana awal muka surat dan awal maqra' dan juzuk 10 merangkumi soalan aras sukar di akhir muka surat. Situasi ini perlu diberi perhatian dan penekanan sewajarnya. Aspek ujian syafawi berada di tahap sederhana tinggi, namun bagi kategori soalan-soalan ujian syafawi juga merangkumi aras mudah, sederhana dan sukar merangkumi tiga kategori iaitu soalan juzuk 16-20 mencatatkan 54%, kategori juzuk 21-25 responden hampir 60% dan bagi kategori juzuk 26-30 pula hanya 42% yang mampu menjawab dengan amat baik. Cabaran pelaksanaan ujian yang dilakukan di atas talian juga menjadi salah satu penyumbang kualiti hafazan sebagaimana kajian Ashraf Ismail, Khazri Osman & Nurul Huda binti Hassan dalam isu cabaran tasmik pelajar dalam talian ketika musim pandemik menunjukkan bahawa pelajar tidak dapat memfokuskan pembetulan yang dibuat dan tidak dapat mendengar dengan jelas bacaan serta masalah kebolehcapaian internet.

Istiqamah memainkan peranan yang amat penting dalam membantu pengekalan ayat-ayat hafazan. Ini disokong dengan Khairul Anuar, 2016 dengan tips untuk mengukuhkan hafazan ialah mengkhhatamkan al-Quran setiap minggu secara konsisten. Malahan hafazan yang tidak ingat perlu kepada usaha yang jitu untuk mengingatinya kembali. Bahkan tarbiyah Rasulullah SAW kepada para sahabat agar membaca, menghayati dan mengamalkan al-Quran telah berjaya sehingga al-Quran menjadi wirid harian dan mereka menjadikan syarat makruh keluar rumah sekiranya tidak membaca al-Quran. Bahkan Abd Ghani 2016 strategi dan kaedah juga perlu dipertingkatkan bagi membantu dan menyemarakkan lagi motivasi untuk menghasilkan hafazan yang berkualiti dengan menyelitkan elemen-elemen pedagogi dalam pengajian tahfiz yang berbentuk turathi dengan kreativiti dan penggunaan ABM yang pelbagai agar proses PdP menjadi lebih menarik dan berkesan.

KESIMPULAN

Setiap penghafaz al-Quran bertanggungjawab menggalas amanah untuk sentiasa mendampingi al-Quran dari aspek sentiasa mengulangi, menghayati, memahami dan mengamalkannya. Pengulangan yang konsisten seiring dengan rutin amalan ibadah wajib dan sunat, in sya Allah mampu mengekalkan ayat-ayat hafazan di dalam dada dan ingatan para huffaz. Sikap sambil lewa, alpa dan malas mengundang kepada faktor utama kesukaran untuk ithbat ayat-ayat hafazan.

RUJUKAN

- 'Abd al-Fattah Abu Ghuddah. 1991. *Umara' al-Mu'minin fi al-Hadith*, diterbitkan bersama: 'Abd al-'Azim ibn 'Abd al-Qawiy al-Mundhiri. 1991. *Jawab al-Hafizal-Mundhiri 'an As'ilah fi al-Jarh w al-Ta'dil*. Halab: Maktab al-Matbu'at al-Islamiyyah, hlmn 126-136.

- Abd Hafiz et. al. 2005. Sistem Pembelajaran Dan Kaedah Hafazan Al-Qur'an Yang Efektif: Satu Kajian Di Kuala Lumpur Dan Terengganu. Skudai. UTM.
- Ahmad Zulfikar Shah Abd Hadi & Mohd Nasir Abd Latif. 2016. Pengayaan, Pengukuhan dan Pemulihan dalam Pembelajaran Tahfiz al-Quran: Kajian di Beberapa Sekolah Tahfiz terpilih di Kelantan. Prosiding Simposium Memperkasa Generasi Penghafaz al-Quran, hlmn 23-34.
- Al-Jazari, Abi al-Khayr Muhammad bin Muhammad bin Muhammad bin Ali bin Yusuf al-Dimashqi Ibn.1423H/2002M. *Al-Nashr fi al-Qira'at al-'Ashr*. Jilid 1. Beirut: Dar al-Kutub al-'Ilmiyyah.
- Al-Maany. 2021. *Hafaza*. <https://www.almaany.com/ar/dict/ar-ar>. [17 September 2021].
- Al-Zuhaili,W. (2009). *Al-Tafsir al-Munir fi al-Aqidah wa al-Syariah wa al-Manhaj*. Jil.15. Damsyik: Darul Fikr.
- Ashraf Ismail, Khazri Osman, Nurul Huda binti Hassan. Cabaran Pengajaran Dan Pembelajaran Tasmik Hafazan Al-Quran Secara Atas Talian Sewaktu Pandemik Covid-19. *Bicara Dakwah Kali Ke 21: Dakwah Dalam Talian Semasa Pandemik*, hlmn 110-116. <https://www.ukm.my/bicaradakwah/wp-content/uploads/2020/11/BD21-10.pdf>. [22 September 2021].
- Darul Quran. 2012. Kurikulum Diploma Tahfiz al-Quran dan al-Qiraat. Kuala Kubu Bharu, Selangor: DQ, JAKIM.
- Dewan Bahasa dan Pustaka. 2017. Hafal. <https://prpm.dbp.gov.my/Cari1?keyword=hafal%3b&d=175768&#LIHATSINI>. [3 September 2021].
- Hasan Langgung. 1986. Pengenalan Tamadun Islam dalam Pendidikan. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Hazaruddin Baharuddin. 1998. Metodologi Pembelajaran al-Quran. *Jurnal Darul Quran* Bil.ke-4. Edisi Mei 1998, hlmn 9-38.
- Khairul Anuar Mohamad. 2016. Sistem Kawalan Kualiti Huffaz. Prosiding Simposium Memperkasa Generasi Penghafaz al-Quran, hlmn 65-71.
- Maajim. 2021. *Hafaza*. <https://www.maajim.com/dictionary>. [4 September 2021].
- Mohd Hairudin & Kamarul Azmi. 2012. Sekolah Agama Di Malaysia: Sejarah, Isu & Cabaran. Skudai: Universiti Teknologi Malaysia (UTM).
- Mohd Khafidz bin Soroni. 2011. Pemikiran Dan Kritikan Syeikh 'Abd Al-Fattah Abu Ghuddah: Dalam Beberapa Isu 'Ulum Al-Hadith. *Hadis Jurnal Ilmiah Berimpak (Edisi Akhir Tahun)* Tahun Pertama, Bil: 2, Safar 1433h, (Dis 2011): hlmn 47-77.
- Mohd Roslan Mohd Nor. 2011. Sejarah dan Perkembangan Pendidikan Islam di Malaysia. 61. Vol. 6, No. 1, Jun 2011 ta'lim dan ta'dib. <http://eprints.um.edu.my/2534/1/ROSLANjurnalTadib.pdf>. [22 September 2021].
- Mohd Yusuf Ahmad. 2005. Sejarah dan Kaedah Pendidikan al-Quran. Kuala Lumpur: Universiti Malaya.

- Nordin Ahmad. 2015. Memperkasa Darul Quran Ke Arah Memartabat Pendidikan Tahfiz Di Malaysia. Prosiding Simposium Pendidikan Tahfiz Nusantara Dan Multaqa Huffaz Kali Ke IV pada 1 hingga 3 Jun 2015, hlmn 1-24. http://eprints.um.edu.my/13634/1/kertas_kerja_multaqa_huffaz.pdf. [15 September 2021].
- Pallant, Julie. 2011. *SPSS Survival Manual A step by step guide to data analysis using SPSS*. Ed.ke-4. Australia: Allen&Unwin.
- Pejabat Mufti Wilayah Persekutuan. 2018. Al-Kafi #938: Hukum Terlupa Hafazan Al-Quran.<https://muftiwp.gov.my/artikel/al-kafi-li-al-fatawi/2840-al-kafi-938-hukum-terlupa-hafazan>. [4 September 2021].
- Solahuddin Ismail. 2018. Sejarah Perkembangan Dan Status Terkini Pengajian Tahfiz Di Malaysia. Muzakarah Institusi Tahfiz Negara. https://www.researchgate.net/publication/328730283_sejarah_perkembangan_dan_status_terkini_pengajian_tahfiz_di_malaysia. [17 September 2021].
- Suppiah Nachiappan, Ramlah Jantan, Abdul Aziz Abdul Shukor. 2008. Psikologi pendidikan. Siri Pendidikan Guru. Oxford Fajar.
- Uma Sekaran. 2003. *Research Methods For Bussiness A Skill-Building Approach* Ed.ke-4. Inc: US Amerika: John Wiley&Sons.
- USIM. 2020. Bahagian Akademik, USIM. www.edocs.usim.edu.my. [1 September 2021].
- Zawiah Mat. 2007. Islam di Malaysia: Satu Transformasi Sosial Masyarakat Melayu Era Pasca Kemerdekaan dalam Islam Pasca Kemerdekaan.Karisma Production Sdn Bhd: Shah Alam.